

– jeigu nebūtų baismės, nebūtų ir malonumo pabėgti –

PIRMA DALIS

Vieną rugpjūčio dieną pradingo vyras. Kaip išvažiavo per atostogas prie jūros – traukiniu vos pusdienis kelio, – taip ir dingo be žinios. Nei paieškos, nei skelbimai laikraščiuose nedavė jokios naudos.

Žinoma, prapuola žmonės ne taip ir retai. Net statistika rodo, kad per metus sulaukiama bent kelių šimtų pranešimų apie dingusiuosius be žinios. Tačiau tikimybė, kad jie bus rasti, netikėtai maža. Žmogžudystės ir nelaimingi atsitikimai palieka akivaizdžių įkalčių, o pagrobimo motyvai būna aiškūs bent jau jo dalyviams. Bet jeigu žmogus pradingo dėl kokios nors kitos priežasties, surasti siūlo galą tampa be galo keblu. Jeigu tai pavaldintume tiesiog pabėgimu, tikriausiai didžioji dalis dingimo be žinios atvejų būtų priskirti būtent jam.

Šio vyro atvejis irgi ne išimtis: nebuvo aptikta jokių jo pėdsakų. Apytikriai buvo žinoma tik jo kelionės vieta, tačiau iš ten negauta jokie pranešimo apie kokį nors aptiktą lavoną; jo darbas taip pat nebuvo susijęs su paslaptimis, dėl kurių būtų galėję jį pagrobti. Žodžių ir veiksmy, pranašavusių apie pabėgimą, pastaruoju metu, sako, irgi nebūta.

Pradžioje visi, žinoma, spėjo, kad čia tikrai būsiąs koks slaptas romanai. Tačiau tiek atsakingi pareigūnai, tiek bendradarbiai, iš dingusio vyro žmonos sužinoję, kad jo kelionės

tikslas buvęs rinkti vabzdžius, pasijuto mažumėlę apgauti. Teisybė, slaptą meilės išvyką pridengti insekticidų indeliu ir tinkleliu vabzdžiams gaudyti būtų kiek per kvaila. Maža to, remiantis stoties tarnautojo, prisiminusio stotyje S išlipus iš pažiūros į kalnus susiruošusį vyriškį su skersai petį permesta tokia kaip dailininko reikmenų medine dėže ir gertuve, liudijimu, šis pakeleivio neturėjęs, taigi gavus patvirtinimą, kad vyras buvęs visiškai vienas, toks spėjimas atkrito kaip nepagrįstas.

Buvo iškilusi ir savižudybės iš nevilties versija. Apie tai prabilo į psichoanalizę itin įsigilinęs jo bendradarbis. Esą tai, kad rimtas suaugęs žmogus ima ir visa galva pasineria į tokį niekam nenaudingą užsiėmimą kaip vabzdžių rinkimas, jau savaime įrodo pasireiškiant psichikos ydas. Net ir kalbant apie vaikus, nenormalų susidomėjimą vabzdžių rinkimu daugiausia rodo tie, kuriuos kamuoja Oidipo kompleksas ir kuriems kaip atlygį už neišpildytus troškimus neva maga tvirtai adatėle prismeigti jau tikrai niekur nebeketinančius pabėgti vabzdžių lavonus. Tačiau jei to negali liautis daręs suaugęs žmogus, nelieka nė menkiausios abejonės – tai ženklas, kad liga jau gerokai įsisenėjusi. Ir anaiptol ne atsitiktinai dažnas vabzdžių rinkėjas būna apsėstas kaupimo manijos, visiškas atsiskyrėlis, kleptomanas ar homoseksualus. O nuo to iki savižudybės iš nevilties – tik vienas žingsnis. Tarp kitko, sakoma, kad yra ir tokių kolekcionierių maniakų, kuriuos žavi ne tiek kolekcionavimas, kiek kalio cianidas insekticidų flakonuose ir kad jie nebegali mesti šio užsiėmimo. ...Tiesa, ar pats faktas, kad apie savo pomėgį jis niekam nė žodžiu neprasitarė, nerodo, kad ir jis pats suvokė, kiek tai gėdinga?

Šis spėjimas irgi neteko prasmės, nes jokie palaikai taip ir nebuvo rasti.

Praėjo septyneri metai, tikrosios priežasties niekas taip ir neišsiaiškino, ir galiausiai, remiantis Civilinio kodekso trisdešimtuoju straipsniu, vyras buvo pripažintas mirusiu.

2

Vieną rugpjūčio popietę S stoties perone išlipo vyras: per petį buvo persimetęs didžiulę medinę dėžę ir gertuvę, kelnių klešnes susikišęs į kojines, užsimaukšlinęs pilką skrybėlę – pamanytum, išsiruošęs į kalnus.

Tačiau kalnų, į kuriuos vertėtų kopti, šiose apylinkėse nebuvo. Prie išėjimo vartelių bilietus paėmęs stoties tarnautojas jį irgi nejučia nulydėjo įtariu žvilgsniu. Vyras tiesiu taikymu įlipo į autobusą, stovintį priešais stotį, ir atsistojo ant galinės sėdynės. Autobusas vyko į priešingą pusę nei kalnai.

Vyras važiavo iki paskutinės stotelės. Kai išlipo, priešais akis jam atsivėrė neapsakomai kalvotas reljefas. Žemumos buvo sudalintos siaurais ryžių ploteliais, tarpe jų lyg salos tai šen, tai ten kyšojo persimonų medžiai. Perėjęs kaimą vyras kulniavo tolyn – vis balsvesnio ir sausesnio jūros kranto link.

Gyvenamieji namai veikiausiai baigėsi ir pasirodė retas pušynas. Žemės paviršius nepastebimai virto smulkučiu, prie kojų padų kimbančiu smėliu. Kur ne kur ant smėlio kauburėlių šešėlių metė sudžiūvusių žolių kupstai, tarsi paklydusios tiesės skurdžios baklažanų lysvės, tačiau aplinkui nebuvo regėti nė gyvos dvasios. Jokių abejonių – pagaliau priekyje jūra, jo tikslas.

Galop vyras sustojo. Žvalgydamasis aplinkui, marškinių rankove nusibraukė prakaitą. Palengva atidarė medinę dėžę, iš viršutinio dangčio ištraukė keletą į krūvelę surištų pagaliukų.

Juos sujungęs pasidarė tinklelį vabzdžiams gaudyti. Lazdos smaigaliu baksnodamas krūmus vėl pajudėjo pirmyn. Nuo smėlio kilo nuslūgusio potvynio vandens kvapas.

Jūros vis dar nesimatė. Galbūt kalvotas žemės paviršius trukdė matomumui: vienodas peizažas tęsėsi be galo, be krašto. O tada staiga vaizdas atsivėrė ir pasirodė mažas kaimelis. Įprastas skurdus kaimas: aplink aukštą gaisrinės bokštą į pulkelį spietėsi nedideliais akmenukais prispaustų malksnų stogai. Aišku, keletas namų buvo dengti juodomis čerpėmis, keletas – rūdžių raudonumo skarda. Pastatas skardiniu stogu stovėjo prie vienintelės kaime kryžkelės, – ko gero, tai žvejų draugijos būstinė.

Ir jūra, prie kurios ėjo, ir smėlis tikriausiai bus anapus jų. Tačiau kaimelis buvo pasklidęs netikėtai plačiai. Vietomis išnirdavo žemės ploteliai, bet daugiausia aplink bolavo išdžiūvęs smėlis. Vis dėlto matėsi žemės riešutų ir bulvių laukelių, buvo justti su jūros dvelksmu sumišęs naminių gyvulių kvapas. Palei kietą, tarsi iš smėlio ir molio suplūktą kelią stūksojo balti sudaužytų kriauklių kalnai.

Tuo keliu žingsniuojantį vyrą, akimirkai sustabdę darbus ir kalbas, nuostabos kupiniais žvilgsniais nulydėjo visi: ir aikštelėje priešais žvejų draugijos pastatą žaidžiantys vaikai, ir senolis, ant pakrypusios terasos mezgantis tinklą, ir priešais vienintelę krautuvę susispietusios nebejaunos moteriškės. Bet vyras į juos nekreipė nė menkiausio dėmesio. Jį domino tik smėlis ir vabzdžiai.

Stebino ne tik platus kaimo išsidėstymas. Kelias tolydžio kilo į kalvą. O tai buvo visiškai netikėta. Argi einant link jūros kelias neturėtų leisti žemyn? Nejaugi apsiriko žiūrėdamas į žemėlapi? Klustels kaip tik priešais ateinančios merginos. Ši pakubomis nusuko akis ir lyg nieko negirdėjusi praėjo pro šalį. Tiek tos bėdos. Ką gi, nekreips dėmesio ir eis pirmyn. Vis tiek,

sprendžiant iš smėlio spalvos, žuvų tinklų ir kriauklių kalnų, buvo aišku, kad jūra netoli. Tiesa, ženklų, kurie pranašautų pavojų, dar nepastebėjo.

Kelias darėsi vis statesnis ir vis labiau smėlėtas.

Tik keista, kad ta vieta, kur stovėjo namai, nė kiek neaukštėjo. Aukštyn ėjo tik kelias, o pats kaimas pasiliko žemumoje. Ne, ne tik kelias, smėlis tarp pastatų kilo lygiai taip pat. Todėl galėjo pasirodyti, kad, visam kaimui kylant į kalvą, vien tik pastatai lieka ten, kur buvę. Šis įspūdis sulig kiekvienu žingsniu vis stiprėjo, kol galiausiai ėmė rodytis, kad visi namai sustatyti dauboje, atsiradusioje nukasus smėlio šlaitą. Maža to, smėlio šlaitas iškilo aukščiau net už stogus. O namų eilė grimzdo vis gilyn į smėlio daubą.

Staiga šlaitas pasidarė kone status. Nuo jo iki stogų šelmenų – mažų mažiausiai dvidešimt metrų. Vedamas smalsumo, kaipgi jie ten begyvena, vyras apėjo palei kraštą, kad žvilgteltų į vieną iš tų giliųjų duobių, bet tada netikėtai kvapą užgniaužė stiprus vėjas. Vaizdas priešais akis bemat atsivėrė ir buvo matyti, kaip ten, žemai, susidrumstusi jūra putodama laižo krantą. Jis stovėjo ant kopos, į kurią lipo, viršūnės.

Sezoninių vėjų plakamas šlaitas nuo jūros pusės, kaip ir priklauso, buvo status skardis; siauralapių varpinių šeimos augalų kuokšteliai spietėsi išsirinkę bent kiek nuožulnesnę jo dalį. Tačiau, atsigręžus į kaimo pusę, didžiulė duobė – kuo arčiau kopos viršūnės, tuo, rodos, giliau iškasta – nelyginant perlaužtas vapsvų lizdas keliais sluoksniais traukėsi kaimo centro link. Kaimas užgulė ant kopų. Arba kopos užgulė ant kaimo. Šiaip ar taip, peizažas dirgino ir kėlė nerimą.

Bet kopas, kurių ieškojo, jis priėjo – to ir gana. Vyras išgervė gurgstelėjo vandens, tada giliai įkvėpė oro – rodėsi, tokio skaidraus, bet burnoje jis vis tiek gurgždėjo.